

Nationalekonomisk Forening.

Torsdagen den 5te December afholdt den nationalekonomiske Forening sit andet Møde. Forhandlingerne lededes af Statsrevisor Gad, der gjorde Forsamlingen opmærksom paa, at Konferensraad David, der i forrige Møde var valgt til Æresmedlem, var til Stede. De andre Herrer, man havde indbudt til at indtræde som Medlemmer, havde paa to nær (Professor Steen og Grosserer M. G. Melchior), fra hvem man endnu ikke havde faaet noget Svar, modtaget Indbydelsen.

Dirigenten meddelte dernæst, at Bestyrelsen havde konstitueret sig og valgt Prof. Frederiksen til Formand; paa Bestyrelsens Vegne foreslog han nu at optage følgende ny Medlemmer: Bankdirektør Glückstadt, Postinspektør Petersen, Professor Erslev, Overretssagfører O. Hansen, Kontorchef Rosendahl, Dr. phil. Müller, Kand. polit. Rumohr, Bogholder Faber, Professor Matzen, Assistent Bing, Overretssagfører Vallø, Godsejer Oldenburg, Administrator Moldenhawer, Kand. polit. Nannestad og Bankdirektør Harhoff, hvilket, ligesom ogsaa et Forslag af Bestyrelsen om at holde Møde den 2den Torsdag i hver Maaned i Steden for den første, vedtoges enstemmig uden nogen Forhandling.

Aftenens Forhandlingsæmne (Manchesterskolens og Kathedersocialismens Opfattelse af Arbejdslønnens Bestemmelse) indledes af Kand. Vilh. Arntzen, der, efter ganske kort at have karakteriseret Manchesterskolen og Kathedersocialismen i Almindelighed, viste, hvorledes Manchesterskolen opfattede Arbejdskraften som en almindelig Markedsvare og som Følge heraf kom til det Resultat, at Prisen paa den ikke alene faktisk, men ogsaa retfærdig bestemtes af Udbud og Efterspørgsel, og hvorledes den karakteriserede den Virkning, som Udbud og Efterspørgsel udøvede paa Arbejdslønnens Højde, som en Virkning af en uforanderlig Naturlov, Noget, der jo passede godt ind i hele Skolens optimistiske System. Kathedersocialismen angreb denne Lære, i det den gjorde gjældende, at Arbejdskraften i flere Retninger var forskjellig fra de øvrige Varer, der bleve udbudte paa Markedet. Arbejdskraften var saaledes en Vare, ved hvilken der altid var

Nødpris, og dernæst stod den i uadskillelig Forbindelse med en Person, medens de øvrige Varer vare Ting. Som Følge heraf gik det ikke an at identificere Arbejdskraften og de øvrige Varer, og den Raadighed, som Erhververen af Arbejdskraften fik over den Arbejdet ydende Person, maatte være af en anden Slags end Raadigheden over en Ting, og Raadigheden over en Person kunde i vor Tid kun være mulig, naar i Forholdet imellem Arbejdstager og Arbejdsgiver ethiske Grundsætninger kom til at virke. Manchesterskolens Opfattelse af den retfærdige Pris paa Arbejdskraften var ligefrem inhuman. En Nødvendighed var det, at Nationaløkonomien igjen antog Karakteren af en ethisk Videnskab. Professor Frederiksen havde i forrige Møde søgt at svække Kathedersocialisternes Betydning ved at beskyldte dem for Van-kundighed; Taleren maatte dog gjøre opmærksom paa, at blandt dem fandtes Mænd som W. Roscher, Carl Knies, Hildebrand og flere Andre, ligesom han ogsaa troede med Rette at kunne tage Stuart Mill og Schäffle med. Naar Prof. Frederiksen herimod gjorde gjældende, at Mill var Medlem af Cobden-Klubben, betød dette Intet, det var kun af politiske Grunde.

Prof. Scharling kunde anerkjende Berettigelsen af det Standpunkt, Kathedersocialisterne indtog, men han kunde ikke følge dem i de Konsekvenser, de drog herfra. Et Hovedsynspunkt i denne Strid var Forskjellen mellem Theori og Politik. Theorien indeholdt Sætningerne i deres abstrakte Almindelighed, og i denne Form vare de uomstødelige. Den økonomiske Politik derimod var ikke «Politik» i strengere Forstand, men ligefrem Anvendelsen af de økonomiske Sætninger paa de praktiske Spørgsmaal. De under Politikken hørende Spørgsmaal derimod vare ingenlunde alle rent økonomiske, og for saa vidt kunde og burde de heller ikke løses udelukkende efter økonomiske Hensyn. Manchesterskolens Fejl var, at den løste de praktiske Spørgsmaal næsten udelukkende fra rent økonomiske Synspunkter. Taleren troede, at man bedst sikrede Økonomien ved at indskrænke den til dens rette Omraade. I de praktiske Resultater kunde han ikke følge Kathedersocialisterne, thi de Spørgsmaal, som de havde fremdraget, vare netop rent økonomiske, og de Foranstaltninger, de

tilraadede, vare ubetydelige og problematiske. Hvad særlig Arbejdslønnen angik, da fastholdt han, at den bestemmes efter rent økonomiske Love; men derfor kunde der dog godt tænkes Anledning for Staten til at gribe ind i de Forhold, der paa virke dens Fastsættelse; han ansaa saaledes en Fabriklovgivning for berettiget, uagtet den kunde faa Indflydelse paa Størrelsen af Arbejdslønnen — «laissez faire, laissez passer» var rigtigt i sin oprindelige og virkelige Betydning; det var nemlig ikke enstydigt med «laissez aller», men betød ligefrem: fri Produktion, fri Omsætning.

Dr. phil. Julius Petersen angreb i et længere Foredrag Økonomiens Grundbegreber og søgte navnlig at vise, at den nuværende Lære om det gjensidige Forhold mellem Arbejde, fast og flydende Kapital var aldeles urigtig. Han fik imidlertid ikke Lejlighed til at fuldføre sine Deduktioner, da Formanden afbrød ham og nægtede ham at fortsætte, fordi disse Spørgsmaal formentlig laa udenfor Dagsordenen. — Nogle senere Bemærkninger af Dr. Petersen og af Direktør Bing blive heller ikke refererede, da de i det Væsentlige støttede sig paa deres ejendommelige Opfattelse af Økonomien og kun ville kunne forstås i deres Sammenhæng med det hele System. Redaktionen haaber derimod, at der snart vil blive givet Tidsskriftets Læsere Lejlighed til at gøre sig bekendt med D'Hrr.s interessante og ejendommelige Betragtningssmaade.

Prof. Frederiksen omtalte Forholdet imellem Kapital og Arbejde, hvad vi her forbigaa, da det væsentlig sluttede sig til Petersens Foredrag. Han kunde i Hovedsagen slutte sig til Scharling. Man havde bebrejdet Økonomerne af Ad. Smiths Skole, at de vare deduktive; Ad. Smith var vel deduktiv, men saaledes, at han stadig prøvede sine Resultater ved tænkte Tilfælde, og denne Methode er tilstrækkelig i Økonomien, hvor der ikke er Tale om Exakthed. Hvad særlig Manchestermændene angik, da benyttede de Fleste af dem netop den induktive Methode; de spørge om, hvad der er hensigtsmæssigst i hvert enkelt Tilfælde — man behøvede f. Ex. blot at se hen til det Standpunkt, som adskillige af Manchestermændene havde indtaget i det irske Landbospørgsmaal, og hvori han ikke vilde

følge dem; her var ikke Tale om en abstrakt Betragtning. Der var heller ingen skarp Modsætning mellem Manchestermændene og de Radikale, tvært imod, ikke faa af disse vare indrangerede i hines Rækker, en Mand som Stuart Mill var Medlem af Cobden-Klubben. De Bebrejdelser, de saakaldte Kathedersocialister rettede mod Manchestermændene, ramte dem ikke, de kunde derimod gjælde visse franske Forfattere. Tog man nu specielt Arbejderspørgsmaalet og undersøgte det, da vilde det snart vise sig, at Konkurrencen her var den eneste Faktor af Betydning; ethvert Forsøg paa at lade Arbejdslønnen bestemmes af andre Betingelser var meningsløst. Ved et Exempel hentet fra et Arbejdermøde i Lyngby paaviste Taleren, at selv den simple Arbejder havde en klar Bevidsthed af, at kun Konkurrencen bestemte Arbejdslønnen, og at ethvert uden fra kommende Indgreb i den naturlige Ordning snarere vilde skade end gavne ham. — Kathedersocialisterne kunde gjendrives, naar man saa paa den positive Side af Sagen; hvad var det for positive Forslag, de vare fremkomne med? Lutter Smaating, der umulig kunde udrette Noget, og som vare uheldige allerede af den Grund, at de gik imod Friheden. Det var en karakteristisk tysk Fremgangsmaade, Kathedersocialisterne brugte. De tage enkelte løsrivne Sætninger frem, som Englænderne ere komne til ad induktiv Vej, overdrive dem og deducere ud fra dem. Med Hensyn til den videnskabelige Behandling kunde man fornuftigvis gaa to Veje, enten maatte man som f. Ex. Tyskeren Schäffle tage alle Samfundsforhold med, og man kom da til en almindelig Sociallære, eller ogsaa, som Taleren gjorde, indskrænke sig til den rene Økonomi, til Byttelæren.

Kand. Ring vilde et Øjeblik vende tilbage til de Ord af Mill, som Prof. Frederiksen paa forrige Møde havde taget sig til Indtægt: «Jeg bestrider Fordringerne af enhver Theori, der opstiller en indbildt Retfærdigheds Maalestok, ikke grundet paa Nyttens.» Betydningen af denne Sætning ahang af, hvorledes det «Nyttige» blev opfattet. Tog man det som «almen Nytte», hvorved Noget kun blev «Nytte», hvis det gavnede «Alle», hele Samfundet, kunde saavel Ethikeren (det Ethiske blev i saa Fald i eminent Betydning «Nyttigt») som den Religiøse gaa ind her-

paa. Saaledes opfattet laa der endogsaa en stærk Fordring om, at det «Retfærdige», det Moralske skulde skaffes en realere Betydning, end det hidtil havde havt, og en Hævdelse af, at den økonomiske «Nytte» burde være i Enhed med disse Forhold. Opfattede man «Nytten» som den i videre eller snævrere Forstand «individuelle Nytte», blev Sætningen et Udtryk for kras Materialisme. Og dette skete i hvert Fald i Praxis. Han refererede kun en sørgelig og betydningsfuld Kjendsgjerning, naar han erklærede Tiden for i Bund og Grund materialistisk; og Bourgeois-Økonomien var kun denne Materialismes theoretiske Apotheose. Ethikkens kategoriske Imperativ, Religionens paradokse Fordring fastholdtes formelt af den intelligente Middelstand, men fornægtedes i Livet paa ethvert Punkt. Og denne Mangel paa ideelle Holdepunkter var af den største Betydning. Naar Arbejderen (og det netop den dygtige og intelligente) en Dag erklærede det for sin ubetingede Pligt ikke at efterlade sine Børn samme Livslod, som hans egen, naar han rent ud sagde, at han ikke længer turde lade sig nøje som før, hvilken Grund, som han maatte bøje sig for, havde man da at anføre, hvilken Sag, for hvis Skyld han burde finde sig i sine Savn, at henvise til? Naar han kom med sine to tomme Hænder og sit Fremtidsprospekt af Alderdom og Elendighed, var det dræbende Ironi at henvise til Andres fulde Pengeskrin og kalde dette «hensigtsmæssigt». Kollisionen blev derved kun uløseligere, Knuden strammet, til den brast. Alt dette laa der i Mills Ord, og paa den Maade bleve de snarere et fyldigere Udtryk for det, som Kathedersocialismen fremhævede, end et Vaaben imod den.

Etatsraad, Bankdirektør L e v y troede, at Frederiksen var ivrigere Manchestermand end selve Manchestermændene og den engelske Regering; han var overbevist om, at man i England i mange Retninger var i Færd med at forandre Anskuelse, man var der for praktisk til at holde fast paa de gamle Theorier, naar Forholdene forandrede sig; han antog det f. Ex. ingenlunde for umuligt, at England vilde komme tilbage til Beskyttelsessystemet og til Udførselstold paa Kul m. M.

Oljemøller, Kand. Olsen mente, at Hovedvægten i Ar-

bejderspørgsmaalet maatte lægges paa Befolkningsspørgsmaalet. Associationer og andre lignende Forholdsregler vare af ringe Vigtighed og tjente kun nærmest til at holde Arbejderen i Humør. Ethvert Fremskridt i Arbejdernes Tilstand gik under de nuværende Forhold tabt ved en tilsvarende Forøgelse af Befolkningen. Han ansaa derfor den Samfundsordning for den bedste, der indeholdt den stærkeste Opfordring for Arbejderne til at fastholde det en Gang indvundne Standpunkt.

Gross., Kand. Ballin ansaa Kathedersocialismen for aldeles upraktisk og derfor skadelig. Kathedersocialisterne fremkom ikke med et eneste fornuftigt, praktisk Forslag til at afhjælpe Ondet, saa at deres Tale kun ophidsede Arbejderne. De pukkede stadig paa «det Ethiskes Fordringer». Men det kan kun lidt nytte f. Ex. at forlange, at to Arbejdere, som nøjagtig udføre det samme Arbejde, skulle lønnes forskjellig, fordi den ene har ti Børn, den anden slet ingen, og paaberaabe sig «det Ethiskes Fordringer». Det er nationaløkonomisk, og jeg tror ogsaa ethisk, Retfærdighed at lønne begge ens. Ellers maa man ganske afskaffe Nationaløkonomien, men det vilde næppe være økonomisk Fremgang.

Kand. Whitte bemærkede, at det utvivlsomt kun var ved en Indskrænkning i Udbudet af Arbejdet, at Arbejderen varig kunde forbedre sin Stilling. Spørgsmaalets Løsning laa derfor i Virkeligheden i Arbejderens egen Haand, og naar Socialismen — og det var nærmest de socialistiske Anskuelser, der i Aften vare komne frem fra en vis Side, der havde bevæget Taleren til at tage Ordet — paa Arbejderens Vegne stillede yderlig gaaende Fordringer til Samfundet, forekom det ham derfor, at dette var berettiget til at minde om, at Arbejdernes uheldige Stilling for en stor Del skyldes dem selv paa Grund af deres meget hyppig letsindige og i en allfor ung Alder indgaaede Ægteskaber; han vidste vel, at man vilde svare, at Arbejderen ingen Opfordring havde til at vente med Giftermaalet, fordi hans Stilling aldrig blev bedre, men det var ikke Tilfældet. Naar Arbejderen havde sammensparet sig en lille Kapital, før han giftede sig, vilde hans Stilling være en ganske anden, end den nu i Almindelighed er, og Fødslernes Antal

vilde blive formindsket, naar de Paagjældende giftede sig i en mindre ung Alder. Det var paa den Maade, at de saakaldte højere Klasser vedligeholdte deres bedre Stilling i Samfundet.

Rings Replik til Hr. Whitte vilde bestaa i to Bemærkninger: Hans Udtalelser i Aften vare kaldte stærkt socialistiske. Han havde erklæret Tidens Løsen for Materialisme, herimod hævdede det Ethiske og ved sin Fordring til Staten om at træde direkte til netop udgaaet fra, at denne burde staa hævet over Klasseinteresserne; var dette Socialisme, maatte han finde sig deri. — Med Hensyn til Whittes Bemærkning om den Afholdenhed, hvorved de unge Mænd af de dannede Klasser udmærkede sig, og som blev anbefalet Arbejderen til Efterligning, ønskede han nok Oplysning om, af hvad Beskaffenhed denne Afholdenhed var.

Hermed sluttede Dirigenten Forhandlingerne. Efter nogen Diskussion vedtog man i det næste Møde (Torsdagen d. 9de Januar 1873) at forhandle om Pengemarkedets nuværende Stilling.

Den nationaløkonomiske Forening talte 10de Januar 1873, foruden Konferensraad *David* som Æresmedlem, 70 Medlemmer:

Adler, D. B., Grosserer.

Arntzen, Vilhelm, Kand. polit.

Bajer, Fr., Folkehøjskolelærer, Folketingsmand.

Ballin, A., Grosserer, Kand. polit.

Bech, C., Bankassistent.

Benson-Buchwald, J., Departementsdirektør.

Berg, Proprietær, Landstingsmand.

Bing, F., Direktør i den kgl. Livrenteanstalt.

Bing, H., Bankassistent.

Bojesen, C. V., Assistent i Finansministeriet.

Branth, C., Protokolfører.

Castberg, E., Fuldmægtig i Generalpostdirektoratet.

Deuntzer, J. H., Professor juris.

Elberling, V., Kand. polit.

Erslev, E., Professor.

Faber, V., Bogholder, Redaktør.

- Falbe-Hansen, V.*, Kontorchef.
Frederiksen, N. C., Professor, Folketingsmand.
Friehling, B., Bankdirektør.
Gad, M., Fuldmægtig, Statsrevisor.
Gjødvad, J., Redaktør.
Glückstadt, J., Bankdirektør.
Gron, Grosserer.
Hage, Alfred, Godsejer, Kand. polit., Oremandsgaard.
Hage, Johannes, Godsejer, Løjtnant, Nivaagaard.
Hage, Christofer, Kand. polit., Bandholm.
Hall, C. E., Kand. polit.
Hamilton, Professor, Greve, Lund.
Hammerich, A., Kand. polit.
Hansen, O., Overretssagfører.
Harhoff, Bankdirektør.
Hertel, J., Redaktør.
Hindenburg, A., Højesteretsadvokat, Folketingsmand.
Hofmann-Bang, Bankassistent.
Holstein, L., Kand. polit., Folketingsmand.
Hoffding, H., Dr. phil.
Kaarup, A., Grosserer.
Krebs, F., Stiftsfysikus, Dr. med., Odense.
Levy, M., Bankdirektør.
Levy, M., Departementsdirektør.
Manicus, G., Journalist, Løjtnant.
Matzen, H., Professor juris.
Michaelsen, J., Expeditionssekretær.
Moldenhawer, V., Administrator.
Møller-Holst, Redaktør.
Müller, P. E., Docent, Dr. phil.
Nannestad, F., Kand. polit.
Nathansen, M., Redaktionssekretær.
Oldenburg, Godsejer, Helsingør.
Olsen, Alfred, Oljemøller, Kand. polit.
Petersen, Aleksis, Kand. polit.
Petersen, M., Assistent i Generalpostdirektoratet.
Petersen, H., Postinspektør.

- Petersen, Julius*, Docent, Dr. phil.
Ploug, C., Redaktør, Landstingsmand.
Ramus, F., Generaldirektør for Skattevæsenet.
Ring, K., Assistent i Finansministeriet.
Rosendahl, J., Kontorchef.
Rubin, Vexelmægler.
Rumohr, D., Kand. polit.
Scharling, W., Professor.
Shaw, C., Landstingssekretær.
Suenson, H., Kand. polit.
Thune, E., Grosserer.
Tiemroth, C., Kand. polit.
Topsøe, V., Redaktør.
Vallø, V., Overretssagfører.
Wessely, A., Dispachør.
West, J., Assistent i Finansministeriet.
Whitte, J., Assistent i Finansministeriet.

Anmeldelser.

J. Benzon-Buchwald: Om Guldmøntsystemet med særdeles Hensyn til de af den skandinaviske Møntkommission gjorte Forslag til et Møntsystem. Kbhvn. 1872. 20 S. (Otto B. Wroblewsky).

Forf., der paa det nationaløkonomiske Møde i Juli 1872 udtalte sig for Antagelsen af en Guldmønt, der indeholdt 4.5 gr. f. Guld i en Bruttovægt af 5 gram, søger nu i det foreliggende lille Skrift at paavise, at denne Guldmønt vel fremdeles vilde være at foretrække for den af den skandinaviske Møntkommission foreslaaede, men at man formentlig vil kunne opnaa at forene Fordelene ved hver af disse to Mønter ved at vælge en tredje, der paa den ene Side passer ind i det metriske System og Decimaldelingen, og paa den anden Side svarer til den nuværende Rigsdaler. En saadan Guldmønt tror Forf. at have fundet i en Mønt, der indeholder 4 gr. f. Guld, hvorved der altsaa vilde blive udmøntet 250 Stkr. Ti-Kroner af 1 Kilogr. fint Guld, i Steden for som i Konventionen fastsat 248, i det